

Uudised

Hea klient!

Novembri lõpus (27. novembril) möödub neli aastat päevast, mil asutati Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS (EPJ). Ilmselt igapäevastes toimetamistes ei olegi muutusi märgata, sest jõudluskontrolli süsteemides muudatusi ei toimunud. Organisatsioonisiselt vaadates tuleb tunnistada, et ettevõtlusvormi muutus sattus kindlasti keerulisele ajale, sest see oli periood, kus seakasvatuse ja piimanduse sektoril olid samuti rasked ajad. Täna on aga rõõm tunnistada, et ettevõtte esimesed aastad on olnud edukad ning tänaseks oleme suutnud teha ka meie esimese väga olulise investeeringu piimaanalüsaatori ostmise näol. Uue analüsaatoriga oleme astumas uude ajajärku – meie võimekus piimatootjatele kasulikke infot pakkuda on suurenenud ja samas oleme loonud endale vähemalt teoreetilise eelduse pakkumaks lähiaastatel piimaanalüüsimisel uusi näitajaid.

Kui piimaveiste jõudluskontrollis on väga olulisel kohal piimaanalüsaator, siis seakasvatuse oleme viimasel aastal seakasvatavate soovist lähtuvalt uurinud, kas jõudluskontrolliandmete kogumiseks kasutatav tarkvara Possu oleks võimalik muuta sarnaselt Vissukesele ja Liisule interneti-tarkvaraks. Täna me teame, et süsteemi on võimalik muuta selliselt, et kasutusel olev Possu hakkaks ka otse EPJ andmebaasiga suhtlema.

Piimaanalüsaatori ostmise taasalgas aga meie kontoris ka teise teema – kas EPJ peaks olema kättesaadav tänases maailmas sotsiaalmeedia vahendusel. Arutelude tulemusel otsustasime ka EPJ-le teha oma Facebooki lehe, kus kindlasti kajastame meie tegevusi, aga teiselt poolt loodame jagada ka oma välismaa kolleegide postitusi, et meie loomapidajatele oleks ka rahvusvahelised kogemused lihtsamini kättesaadavamad.

Kaivo Ilves
Eesti Põllumajandusloomade
Jõudluskontrolli AS-i juhataja

EPJ uus aadress

Aadresside korrastamisega seoses muudeti Tartu linnavalitsuse korraldusega ka EPJ aadress, mis on nüüdsest F. Tuglase 12, Tartu linn, Tartu linn, Tartu maakond, 50094.

EPJ asukoht ei muutu, samuti jäävad samaks teised kontaktandmed ja rekviisiidid.

EPJ nüüd Facebookis

EPJ uudistele ja tegemistele on nüüd võimalik kaasa elada Facebookis, kus oleme leitavad Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli ASi nime all.

Ootame oma kliente ja huvilisi meie lehte jälgima!

Uus analüsaator

EPJ soetas sügisel uue kaasaegse piimaanalüsaatori CombiFoss 7 DC.

Tegemist on tippudeliga piimaanalüsaatorite maailmas, mis ühendab endas MilcoScan 7 RM ja Fossomatic 7 DC-d ja võimaldab määrata piimaproovist 6 sekundi jooksul samaaegselt kuni 19 parameetrit. Mudeli tootmist alustas Taani firma Foss Analytical AS alles ülemöödunud aastal.

Uus analüsaator on kiirem kui vanemad masinad ja teeb tunnis rohkem analüüse. Seadmega saab määrata BHBd ehk hinnata ketoosiriski ning see võimaldab anda lisainfot udarapõletiku kohta (somaatiliste rakkude diferentseerimine).

Kui siiani saime BHBd (ketoosiohu indikaator) määrata vaid ühe seadmega, siis nüüd on võimalik neid analüüse teha kahe masinaga. See võimaldab teenust pakkuda kiiremini ja enamatele jõudluskontrolli klientidele. Jõudluskontrolli piimaproovist saadav BHB-näitaja on efektiivne ja kiire võimalus lehmade tervise jälgimiseks.

Muidugi teeb uus analüsaator ka tavapäraseid jõudluskontrolli ja piimatööstuste analüüse.

Uus teenus – bakterite üldarvu määramine piimas

Loomapidajatel on nüüd võimalik EPJ saata piimaproovid bakterite üldarvu määramiseks. Teenus aitab kontrollida, millises loomagrupid/piimatankis või millises piima liikumisahela punktis esineb probleeme. Saadud vastused on farmisiseseks kasutamiseks ning ei ole aluseks vaidlustes piimatööstustega, kuna proovid on võetud ja käideldud tööstuste poolt võetud piimaproovidest erinevalt.

Proov tuleb võtta säilitusainet sisaldavasse pudelisse (jõudluskontrolli proovipudel või muu katsuti). Konservaine tableti täielikuks lahustumiseks tuleb proovi 25–30 minutit pärast proovi võtmist loksutada. Proovipudel ning pudeli kaas märgistatakse ribakoodiga, sama numbriga ribakood kleebitakse saatelehele. Ribakoodid ning saatelehe saab EPJst (sh jõudluskontrolli spetsialistidelt). Saatelehele kirjutatakse loomapidaja andmed ning proovi andmed (nt piimatanki number) ja märgitakse, millist teenust soovitakse.

Piimaproovid peavad olema EPJ-s iga nädala teisipäeva hommikul kella kümneks. Oluline on, et proovid oleks võetud vahetult enne laborisse saatmist/toomist (esmaspäeval või teisipäeva hommikul), sest säilitusaine tagab proovide stabiilsuse lühikeseks ajaks. Teisipäevaks saabunud proovide vastused väljastab EPJ tootjale hiljemalt sama nädala reedel. Analüüsitulemusi näeb loomapidaja Vissukeses. Samuti saadab EPJ vastused e-postiga.

Teenuse hind on 2.50 €/proov.

Rekordlehm Maari

Torma Põllumajandusosaiingu lehm Maari (nr EE 16624290) on esimene lehm Eestis, kes lüpsis 305-päevasel laktatsioonil üle 20 tonni piima.

Maari teise laktatsiooni piimatoodang oli 20 160 kg (rasvasisaldus 3,26%, valgusisaldus 2,89%), esimesel laktatsioonil lüpsis ta 15 903 kg piima. Maari isa on Sebastiano 27383 ja emaisa on Langelore-ET 26352.

Viljakus 2018. aasta esimesel poolaastal

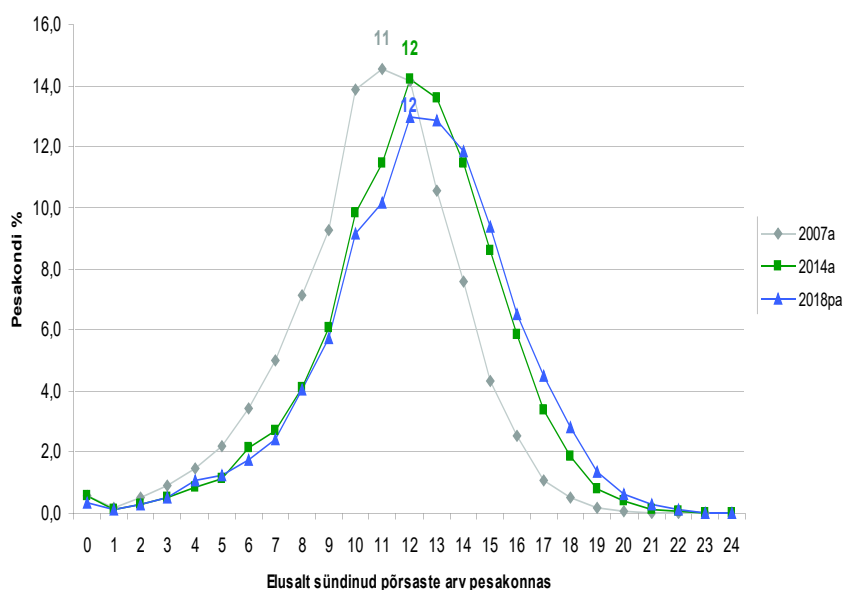
Ikka tekib hetki, kui mõtted liiguvad tulevikku ja mõeldakse teemal, millised saavad olema aasta tootmistulemused, mistõttu heidame pilgu 2018. a esimese poolaasta viljakusandmetele. Esimesel poolaastal registreeritud 10 784 poegimise keskmisena sündis pesakonnas kokku 13,2 ja elusalt 12,3 põrsast. Poolaasta tulemused on 2017. aastaga võrreldes positiivse trendiga ja tuleb loota, et teine poolaasta on sama edukas.

Tabel 1. Viljakuse võrdlusnäitajad

Aasta	Poegimisi	KSP/psk	ESP/psk	Surnult-sündinud psk-s	Esp NE psk-s	Esp VE psk-s	Vanus esimesel poegimisel	VP/psk	Imik-põrsaste kadu %
2018*	10784	13,2	12,3	0,9	11,4	12,6	369	10,9	11,0
2017	20346	13,1	12,1	0,9	11,3	12,3	366	10,6	11,1
2014	30622	12,8	12,0	0,8	11,0	12,2	370	10,4	11,8
2007	28067	11,5	10,8	0,8	10	11	359	9,3	12,7

* 2018. aasta I poolaasta

Joonis 1. Pesakonna suurused

Vaadates erinevate perioodide pesakonna suuruste normaaljaotuse graafikut (joonis 1) näeme ka siin viljakuse positiivset trendi - suuremaid pesakondi on sündinud rohkem kui sündis 2014. ja 2007. aastal. Käesoleval aastal on kõige rohkem (13%) pesakondi, kus elusalt sündinud põrsaid on 12, sellest suuremaid pesakondi on 50,3% ja väiksemaid 36,7%. Pesakonnad suurusega 13 elusat põrsast moodustasid 12,8%, mis tähendab seda, et 12-13 elusat põrsast sünnib ca ¼ pesakondades. Maksimaalne tulemus käesoleval aastal on 24 elusalt sündinud põrsast pesakonnas.

Külli Kersten
sigade jõudluskontrolli juht

Viljakus segusperma kasutamisel

Käesoleva aasta aprillis hakkas ETSAÜ seemendusjaam seakasvatajatele pakkuma djuroki tõugu kultide seguspermat eesmärgiga suurendada pesakonnas sündinud põrsaste arvu e viljakust. Septembrikuuks on esimesed pesakonnad sündinud ja huvitav on võrrelda segatud sperma ja segus kasutatud kultide individuaalseid pesakonna suurusi. Arne Põldvere artikli "Segusperma eelistest" (JK Sõnumid Seakasvatajale juuli 2018) põhjal mõjutab mitmelt kuldilt saadud sperma segamine viljakust positiivselt, kusjuures mõju sõltub sellest, mitme kuldi sperma on segatud. Siiani on ETSAÜ seemendusjaamast pakutud kuut erinevat segusperma varianti, kusjuures ühes neist on segatud kolme kuldi, ülejäänutes kahe kuldi sperma, andmeid on aga laekunud vaid kahe esimese kombinatsiooni kohta. Seguspermaga Liin D 9909-9901-17 tiinestatud ja septembriks seitsmes farmis poeginud 57 emisel sündis pesakonnas keskmiselt 13,4 elusat põrsast, varieerudes kahest kuni kahekümne põrsani pesakonnas. Kõige rohkem (19,3%) oli pesakondi, kus sündis 15 põrsast.

Seguspermaga Liin D 9909-9902-17 tiinestatud emistest oli samaks ajaks poeginud 21 emist viies farmis ja elusalt sündis pesakonnas keskmiselt üks põrsas vähem e 12,4 (Tabel 1). Pesakonna suurused jäid vahemikku 6-18 põrsast. Võrdselt oli pesakondi, kus elusalt sündis 13, 14 ja 15 põrsast.

Võrreldes segudes kasutatud kultide individuaalset viljakust segatud sperma tulemustega, on esialgsed tulemused paljutootavad, kuid andmeid on veel liiga vähe, et teha põhjapidavaid järeldusi. On ju seguspermat kasutatud Eestis ka varem ja tookordsete tulemuste põhjal emiste viljakuse suurenemise kindlat trendi ei ilmnenud (Tabel 2). Kokku seemendati ajavahemikus 24.06.2009 - 06.01.2010 seguspermaga 3389 emist, millest 2345 oli Liin D (djuroki tõugu kultide segatud sperma) ja 1044 Liin DL (djuroki ja landrassi tõugu kultide segatud

Tabel 1. Esialgsed tulemused 2018. aastal

Näitaja	Kuldi ID	ESP/psk	Psk	Farme
Segatud sperma				
Liin D 9909-9901-17	163436	13,4	57	7
Esimese kuldi individuaalsed tulemused	163032	11,6	18	6
Teise kuldi individuaalsed tulemused	162738	12,2	333	16
Segatud sperma				
Liin D 9909-9902-17	163437	12,4	21	5
Esimese kuldi individuaalsed tulemused	163005	12,3	249	13
Teise kuldi individuaalsed tulemused	162866	12,1	370	19

sperma). Kasutades Liin DL spermat, oli viljakus 0,2 põrsa võrra väiksem kui DL ristanakultide kasutamisel. Liin D spermaga tiinestatud emiste viljakus jäi 0,1 põrsa võrra madalamaks kui puhtatõulise djuroki sperma kasutamisel. 2009. aastal saadi suurim viljakus (12,1) puhtatõuliste djuroki tõugu kultide spermat kasutades, järgnes Liin D (12,0), väikseim viljakus (11,1) oli Liin DL seguspermat kasutades.

Võrreldes djuroki seguspermaga ja puhtatõuliste djurokite spermaga seemendatud emiste viljakust farmiti, olid tulemused väga-väga erinevad. Võrdluses kasutati 10 farmi tulemusi, kus poegimiseni jõudis vähemalt 30 emist ja seda nii puhtatõulise djuroki kui ka djuroki seguspermaga tiinestamise korral. Ühes farmis suurenes viljakus segusperma kasutamisega 1,5 põrsa võrra (11,4-lt 12,9-le, paaris farmis vähenes 0,7 põrsa võrra (12,1-lt 11,4-le ja 12,5-lt 11,8-le), ülejäänud farmides jäi tulemus eelpool nimetatud numbrite vahele.

Tabel 2. Viljakuse võrdlus 24.06.09–06.01.10 seemendatud emiste andmetel

Tõug või liin	Seemendus	Poegimisi	ESP/psk	VP/psk
D	1042	801	12,1	10,4
Liin D	2345	1796	12	10,4
DL ristanakult	3919	2714	11,3	9,5
Liin DL	1044	717	11,1	9,8

Kokkuvõtteks saab öelda, et kahe erineva perioodi tulemused on erisuunalised. 2009. a andmed ei näidanud segusperma positiivset mõju viljakusele, käesoleva aasta esialgsed tulemused on lootustandvad, kuid andmete vähesuse tõttu on lõplikuks järelduseks veel vara.

Külli Kersten

20 aastat seakasvatustarkvara kasutusele võtmisest

Möödunud on 20 aastat ajast, mil Eesti seakasvatajad hakkasid emiste põlvnemis- ja toodanguandmete kogumiseks kasutama personaalarvuteid, mis tõi kaasa võimaluse andmete edastamiseks ühtsesse aretuse andmebaasi ja sigade geneetilise hindamise juurutamiseks.

Algus ei olnud väga lihtne - osta tuli arvuti ja omandada selle kasutamisoskus. Lisaks kõigele oli esimene seakasvatuse tarkvara nimega db-Planer saksakeelne, aga sellised uuendused kiirendasid sigade lihajõudluse ja viljakuse paranemist. 20 aastaga on eesti maatõugu sigade viljakus suurenenud 2,1 ja eesti suurt valget tõugu sigadel 1,7 põrsa võrra. Eesti maatõugu sigade pekিপaksus Piglog 105ga mõõdetuna on vähenenud 6 mm ja lihassilma läbimõõt suurenenud 17,5 mm võrra, eesti suurel valgel on vastavad näitajad -3,1 mm ja +16 mm. Db-Planerit kasutati veidi üle 7 aasta ja juba 13 aastat on kasutatud Eesti seakasvatavate soovide põhjal programmeeritud Possu programmi. Tänapäeva kiiresti muutuv maailmas ei saa välistada muutusi ka tulevikus, aga uuendustega on meie seakasvatajad alati hästi toime tulnud.

Külli Kersten

DanAvli uus aretuseesmärk on emaomaduste parandamine

Aretustööl on oluline mõju Taani seakasvatuse ökonoomsusele, mistõttu aretuseesmärgid ja aretustööd muudetakse teatud aja möödudes vastavalt vajadusele või varasemalt seatud eesmärkide saavutamisel.

DanAvli omanikeks on seakasvatajad ja nad ise otsustavad, mis võimalusi aretustöös ära kasutada ja milliseid tunnuseid DanAvl aretusprogrammi järgides aretada.

DanAvl aretusprogrammi järgimine annab orienteeruvalt seakasvatajale iga toodetud nuumiku kohta (sea sünnist tapale viimiseni) lisa 14 taani krooni.

Taani DanAvl aretusprogrammis muutusid käesoleval aastal aretuseesmärgid ning muudeti hindamismudeleid. Eelnev aretustunnus, LG5- põrsaste arv viiendal elupäeval (sh elujõulisus), on saavutanud oma aretuseesmärgi, enamik pesakondi on tänaseks põrsa võrra suuremad võrreldes aretuseesmärgi püstitamise ajal saavutatud viljakuse tulemustega.

Uueks aretuseesmärgiks on seatud paremad emaomadused saamaks tugevamaid põrsaid, kes saavutavad 30-kilogrammise kehakaalu kiiremini. Põrsaste kasvukiirus 30. kilogrammini on emistel varieeruv, mis annab võimaluse aretuseks ehk teadlikuks, suunatud valikuks. Hindamismudelisse jääb alles ka LG5, millele lisandub põrsaste kasvukiirus (DGL030). Majanduslikud kaalud muudetakse nii, et suurima kaalu aretusindeksites saab DGL030 ja väiksema osakaalu LG5, mis tagab, et põrsaste arv pesakonnas ei langeks, vaid jätkaks suurenemist.

Uue mudeli kasutusele võtmisega nendele aretus- ja paljunduskarjadele, kes ei osale DanAvl aretusprogrammis, aretusindekseid ei väljastata ja DanAvl brändinime need farmid ei tohi kasutada.

Need aretus- ja taastootmiskarjad, kes ostsid aretusloomad enne 1. jaanuari 2018. a saavad nendele sigadele iganädalasel arvutatava aretusindeksi, mille keskmiseks on 100. Mida kõrgem on sea indeks, seda kõrgem aretusväärtus loomal ja seda olulisem on see järgneva põlvkonna vanemloomade valikul.

Refereeritud artiklitest: "DanAvl-index KUN på DanAvl-dyr" Svin 1, 2018; "Nye avlsmål på vej" Svin 3, 2018; "Nyt avlsmål for moder-egenskaper" Svin 7, 2018.

Liia Taaler
geneetilise hindamise spetsialist

Tähelepanu

Sigade geneetiline hindamine muutub.

Siiani toimus hindamine reeglina igal neljapäeval, nüüd aga hakkab see toimuma vaheldumisi: ühel nädalal kolmapäeval ja järgneval nädalal neljapäeval. Kolmapäeval alustatakse hindamisega pärast lõunat, neljapäevast hindamist alustatakse nagu tavaliselt hommikuti.

Info järgmise hindamispäeva kohta on endiselt nähtav EPJ kodulehel ja järgmise hindamise kuupäeva info saadetakse ka hindamisjärgse elektronkirjaga.

Ühest möödaläinud tähtpäevast

Tänavu 1. septembril möödus 20 aastat ajast, mil lõpetati kõigi karjade jõudluskontrolli andmete töötlemine nn. suurarvutil failisüsteemis ja alustati nende töötlemisega ning säilitamisega Oracle'i andmebaasis. Väiksematel klientidel, kel oli alla 30 lehma, oli seda tehtud juba sama aasta 1. maist. Meenutame, et 1. septembril 1998 oli meil jõudluskontrollis 2938 karja 119 136 lehmaga. Täna on jõudluskontrolli jäänud 520 karja 82 125 lehmaga. Üks põhilisi erinevusi varasemaga võrreldes oli kuutoodangute arvutamise meetodika muutus. Kui seni arvutati tehtud kontroll-lüpsi põhjal selle kuu toodang, siis nüüdsest mindi üle periooditoodangu arvutusele, milleks on toodang eelmisele kontroll-lüpsile järgnevast päevast kuni jooksva kuul tehtud kontroll-lüpsi päevani. Karjakontrolli kokkuvõtted saadeti tagasi kohe samal päeval, kui piimaproovid olid laboris tehtud ja piimakogused arvutisse sisestatud. Omanikule hakati järgmiseks proovilüpsiks laudalehti ette trükkima, nendel olid kirjas kõik karjasolevad lehmad, kes omanikul farmis ja grupis olid. Samale lehele sai ta kirjutada ka kõik lehmadega vahepealsel perioodil toimunud sündmused (kinnijätud, poegimised, paaritused ja karjast väljaminekud). Side loomapidajate ja Jõudluskontrolli Keskuse vahel jäi esialgu toimima pabertrükkide vahendusel.

Seoses uuele süsteemile üleminekuga ja arvutite ning interneti laiema levikuga tegeldi alates 1998. aastast sellega, et loomaomanik pääseks üle interneti oma arvutist Jõudluskontrolli Keskuse andmebaasi, saaks oma andmeid näha, väljatrükke teha jne.

Algul loodi Oracle Forms'i baasil programmeeritud süsteem Vissu, aga kuna selle arendamine ja kasutamine nõudis palju ressursse, siis otsustati luua süsteem Vissuke, mis Oracle Forms'i vahendeid ei kasuta. Üle

interneti pakutavate teenuste hulk suurenes pidevalt. 2003. a aprillis loodi omanikule endale võimalus sisestada tema loomadega toimunud sündmused. Alates novembrist 2006 said kliendid võimaluse sisestada muude sündmuste kõrval elektrooniliselt ka kontroll-lüpsi andmeid. Vissukese loomise ajalugu alates 2004. a juulist ja võimalused on kirjeldatud Vissukese uudiste rubriigis.

Juba pikka aega ei looda enam uusi posti teel saadetavaid pabertrükkiseid. Kõik uued analüüsid on kättesaadavad Vissukeses. Täna on Vissuke kujunenud enamiku piimaveisekasvatavate põhiliseks töövahendiks, eriti neile, kes on üle läinud paberivabale suhtlemisele.

Inno Maasikas

andmetöötlaste osakonna juhataja

Tudengid tutvumas EPJga

Eesti Maaülikooli magistriõppe tudengid tutvusid sügisel EPJs sigade jõudluskontrolli ning Possu programmiga. Alo Tänavots sai kaasa Possu testversiooni, tudengid seemendamise, poegimise ja võõrutamise tööplaanid, et arvatiklassis jätkata programmi praktilist kasutamist.

Muhedat

Korraldatakse riigihange Soome lahe alla tunneli rajamiseks. Kui mitme pakkumise hind jääb suurusjärku 1–3 miljardit, siis ühes on hinnaks märgitud 100 000.

Korraldajad kutsuvad pakkuja kohale, et aimu saada, kuidas on võimalik nii odavalt selline suurprojekt ellu viia.

“See on lihtne: mina võtan labida ja hakkab Eesti poolt kaevama ja mu sõber hakkab Soome poolt kaevama ja keskel saame kokku.”

“Mis saab aga siis, kui te kokku ei saa?”

“Kaks tunnelit.”

Tööjuubilarid

Septembris täitus 20 tööaastat laboris kvaliteedijuht **Aime Lokkil** ja analüütik **Denis Protopopovil**. Suuresti tänu neile on laboris kvaliteedisüsteem ja analüsaatorid korras ja hooldatud. Novembris tähistab 40. tööjuubelit geneetilise hindamise juht **Mart Uba**, kes arvuderägistikust toob välja veiste ja lammaste ning vajadusel ka sigade aretusväärtused.

Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontroll

www.epj.ee
epj@epj.ee

F. Tuglase 12, 50094 Tartu linn

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762 526 3529
Harju-, Jõgeva-, Järva- ja Valgamaa klienditeenindaja	738 7751
Lääne-, Põlva-, Rapla-, Tartu-, Viljandi- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7753
Hiiu-, Ida-Viru-, Lääne-Viru, Pärnu- ja Saaremaa klienditeenindaja	738 7754
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7769

Labor

F. R. Kreutzwaldi 46, 51006 Tartu linn

Telefon	738 7726 510 9624
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

Jõudluskontrolli spetsialistid maakonnas

Harjumaa	Maila Kirs	tel 509 4675		maila.kirs@epj.ee	
Harjumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816		ludmilla.aan@epj.ee	
Hiiumaa	Maire Tamm	tel 5332 4204		maire.tamm@epj.ee	Mäe 2, Käina 2. K 12.00-16.00
Ida-Virumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816		ludmilla.aan@epj.ee	
Jõgevamaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816		ludmilla.aan@epj.ee	
Järvamaa	Merle Lillik	tel 516 7868		merle.lillik@epj.ee	Pärnu 58 II korrus, Paide K 9.30-13.30
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816	322 7018	ludmilla.aan@epj.ee	Neffi 2, Piira, Lääne-Virumaa E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	tel 509 4675	473 3007	maila.kirs@epj.ee	Jaani 10 I korrus, Haapsalu K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	tel 520 6231		evi.prins@epj.ee	
Pärnumaa	Maire Tamm	tel 5332 4204		maire.tamm@epj.ee	
Pärnumaa	Maila Kirs	tel 509 4675		maila.kirs@epj.ee	
Raplamaa	Maila Kirs	tel 509 4675		maila.kirs@epj.ee	Kuusiku tee 6, Rapla E 9.00-15.00
Saaremaa	Maire Tamm	tel 5332 4204		maire.tamm@epj.ee	Kohtu 10, Kuressaare E 9.00-15.00
Tartumaa	Merle Lillik	tel 516 7868	738 7739	merle.lillik@epj.ee	F. Tuglase 12-215, Tartu 1. ja 3. E 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	tel 520 6231		evi.prins@epj.ee	
Viljandimaa	Merle Lillik	tel 516 7868	433 3713	merle.lillik@epj.ee	Vabaduse plats 4-317, Viljandi T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	tel 520 6231		evi.prins@epj.ee	Liiva 11 II korrus, Võru T 9.00-15.00